

5. Koval, O.P. "In terms of world tendencies." *Pension Bulletin of Ukraine*, no. 9, 2013, pp. 23–25.
6. Londar, S. L. "The Influence of aging population factor at the Ukrainian state finances balance." *Finances of Ukraine*, no 5, 2012, pp. 27–39.
7. Malovanyi, M.I. "The state and problems of Ukrainian pension system insurance." *Accounting and Finances*, no. 1(63), 2014, pp. 89–95.
8. Miroschnychenko, I.S. "Modern problems of retirement insurance: foreign experience and Ukrainian realities." *Accounting and Finances*, no 4 (58), 2012, pp. 45–49.
9. Onyshko, S. V. "Potential of pension system development in Ukraine in the context of reducing state financial risks." *Actual problems of economics*, no. 3, 2012, pp. 248–352.
10. *State committee of Ukrainian statistics*, www.ukrstat.gov.ua. Accessed 20 Feb. 2017.
11. *Pension Fund of Ukraine*, www.pfu.gov.ua./control/uk/index. Accessed 10 Dec. 2016.
12. "The international experience of pension provision. Project of development of financial sector.", <http://www.pension.kiev.ua>.
13. "Reform of financial sector and pension system. "Pension system of reanimation set of reforms." *Reanimation Package of Reforms*, www.rpr.org.ua. Accessed 17 Feb. 2017.
14. *The realization of pension reform in Ukraine*. Edited by E. Libanova, University of demography and social experiments named after V. Ptukha. The National Academy of Science of Ukraine, 2010.
15. Horiuk, N. "Pension system of Ukraine." *Program of financial sector development USAID/FINREP-II.* presentation_conference_25april2013_ru.pdf>.
16. Poplavskiy, O.O. "Insurance organization activities at the financial market: analysis of the world experience." *Accounting and Finances*, no 1(17), 2016, pp. 117–123.
17. "Project of changes in legislative acts of Ukraine on implementation of accumulative general state pension insurance. Project of law of Ukraine on May 6, 2016. *Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine*, zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=01&find=1&typ=1. Accessed 20 Feb. 2017.
18. Osadets, S.S., Murashko, O., and V. Furman. *Insurance management*, KNEU, 2011.

Рецензенти:

Чикуркова А.Д. – д.е.н., професор Подільського державного аграрно – технічного університету;

Місюк М.В. – д.е.н., професор Подільського державного аграрно – технічного університету.

УДК 336.225

ББК 65.261.41

Жук О.І.

**ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ
ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ**

ДВНЗ "Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника",
Міністерство освіти і науки України,
кафедра управління та бізнес-адміністрування,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76000, Україна,
тел.: 596003,
e-mail: oi82@i.ua

Анотація. У статті досліджено особливості податкового контролю у системі адміністрування податків та зборів. Визначено основні підходи до визначення податкового контролю. Визначено принципи податкового контролю дотримання, яких забезпечуватиме його ефективність та результативність. Охарактеризовано основні форми проведення податкового контролю. Наведено переваги горизонтального моніторингу, як однієї з форм податкового контролю, над іншими формами.

Ключові слова: податковий контроль, форми податкового контролю, горизонтальний моніторинг, документальні, камеральні та фактичні перевірки.

THE TAX CONTROL AS A COMPONENT OF TAX ADMINISTRATION

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Management and Business
Administration,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76000, Ukraine,
tel.: 596003,
e-mail: oi82@i.ua

Abstract. In the article the features of tax control in the system of taxes administration were investigated. The basic approaches to the determination of tax control were defined. Principles of tax control that must be kept were defined and it will ensure efficiency and effectiveness of tax control. Basic forms of tax control were characterized. An advantages of horizontal monitoring that is one of the form of tax controls were directed.

Key words: tax control, tax control forms, horizontal monitoring, documentaries, desk and actual checks.

Вступ. Контроль є важливим елементом будь-якої галузі управління. Податковий контроль є самостійним видом державного контролю, спрямований на забезпечення дотримання податкового законодавства платниками податків, виявлення, попередження та ліквідацію податкових правопорушень.

Як складова системи адміністрування податків і зборів податковий контроль, повинен вирішувати завдання щодо зменшення податкового боргу платників податків перед бюджетом та забезпечення повного і своєчасного їх надходження до бюджетів та державних цільових фондів.

Постановка завдання. Питання пов'язані з сутністю податкового контролю його організацією та проведенням розглядаються у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, таких як: О.Д. Василика, Л.К. Воронова, М.М. Весельського, Л.О. Зазвонової, Г.В. Пухальської, Т.В. Литвинчук, Л.М. Касьяненко, М.П. Кучерявенко, А.Н. Козиріна, А.І. Крисоватого, А.Я. Кізими, В.В. Карпової, О.П. Чернявського, В.П. Хомутенка, В.В. Немченка та інших. Однак постійні зміни податкового законодавства потребують подальших досліджень щодо ефективності здійснення податкового контролю.

Результати. Податковий контроль, який є складовою системи адміністрування податків і зборів, покликаний забезпечувати зв'язок платників податку з органами державного управління, що наділені правами з усіх питань оподаткування. У системі адміністрування податків, зборів і платежів, податковий контроль здійснюється в процесі [1]:

- ведення обліку платників податків;
- ведення оперативного обліку надходжень податків, зборів та митних платежів;
- адміністрування системи приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності;
- визначення податкового та/або грошового зобов'язання платників податків, зборів та платежів;
- проведення перевірок і звірок відповідно до вимог ПКУ, а також перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи (органи державної фіскальної служби та митні органи, у порядку, установленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин);

– адміністрування податкового боргу платника податку.

Податковий контроль як елемент системи адміністрування податків і зборів забезпечує не тільки повноту податкових надходжень до бюджету та державних цільових фондів, але й відповідальність усіх учасників правовідносин за дотримання вимог податкового законодавства. В економічній науці є досить багато визначень поняття “податковий контроль” (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття “податковий контроль” у нормативних та економічних джерелах

Table 1

The definition of "tax control" in the regulatory and economic sources

Джерело	Визначення “податковий контроль”
П.К. Бечко [1]	Податковий контроль – процес, що забезпечує досягнення намічених цілей, завдань та планових параметрів, у тому числі шляхом застосування фінансових санкцій, який передбачає виявлення відхилень між фактично досягнутими результатами за певний період від запланованих, а також вживання заходів, спрямованих на їх усунення
Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма, В.В. Карпова [2]	Податковий контроль – елемент фінансового контролю і механізму, який є необхідною умовою ефективного податкового менеджменту
О.П.Чернявський, В.П.Хомутенко, В.В.Немченко [3]	Податковий контроль – це окрема складова системи управління податкової системи, що забезпечує додержання чинного податкового законодавства з метою забезпечення грошовими ресурсами бюджету і державних цільових фондів
В. А. Онищенко [4]	Податковий контроль – це багатоаспектна міжгалузева система спостереження державних контролюючих органів за фінансово-господарською діяльністю платників податків з метою об’єктивного забезпечення заданого рівня формування бюджету й установа її відповідно до вимог чинного законодавства
Н. П. Кучерявенко [5]	Податковий контроль є спеціальним державним контролем, який являє собою діяльність податкових органів та їх посадових осіб щодо перевірки виконання вимог податкового законодавства особами, які реалізують податкові зобов’язання або забезпечують їх виконання
А.П. Чередниченко [6]	Податковий контроль – це система дій та заходів в управлінні фінансами країни, які спрямовані на забезпечення додержання суб’єктами господарювання чинного законодавства з оподаткування з метою наповнення фінансовими ресурсами бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів
Податковий кодекс України [7]	Податковий контроль визначається “як система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти та своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи”.

Різні наукові підходи до визначення податкового контролю зумовлені тим, що одні вчені розглядають податковий контроль як правову категорію, а інші як функцію у сфері управління податковою системою. Однак, податковий контроль є самостійним напрямком державного фінансового контролю у сфері оподаткування.

Податковий контроль здійснюється контролюючими органами в межах їх повноважень, що визначені податковим законодавством.

Контролюючими органами є державні фіскальні органи – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізує державну податкову, державну митну політику, забезпечує формування та реалізацію державної політики з адміністрування єдиного внеску, забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями при застосуванні податкового та митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску, та його територіальні органи [7].

В основу організації податкового контролю в Україні закладено як загальні, так і специфічні принципи контрольної діяльності, а саме загальні принципи: безплатність здійснення, правомочність, професіоналізм, визначеність предмета контролю, координація і взаємодія органів контролю, повнота, превентивність.

До специфічних принципів організації податкового контролю належать: дотримання процесуальної форми, презумпція невинності платника податків, презумпція правоти платника податків, дотримання податкової таємниці, забезпечення оптимального поєднання фіскальної та регулюючої спрямованості податкового контролю (принцип недопущення завдання шкоди платнику податків). Додержання цих принципів податкового контролю забезпечує його як ефективність так і результативність.

Крім того податковий контроль виконує наступні функції (рис. 1):

Рис. 1. Функції податкового контролю

Fig. 1. The functions of tax control

Джерело: сформовано автором на основі [7].

– облікову функцію – забезпечення обліку платників податків, предметів оподаткування, належних платежів бюджетам і цільовим державним фондам;

– профілактичну функцію – припинення та попередження правопорушень у податковій сфері;

– інформаційну функцію податковий контроль слугує джерелом інформації для прийняття управлінських рішень;

– контролюючу функцію за результатами податкового контролю може збільшуватись обсяг надходжень до бюджетів та цільових державних фондів.

Податковий контроль здійснюється в конкретних формах, які мають обов'язкове законодавче закріплення.

Під формами податкового контролю необхідно розуміти врегульоване нормами права зовнішнє практичне вираження й організацію контрольних дій, здійснюваних контролюючими суб'єктами на постійній основі щодо всіх суб'єктів, які підлягають такому контролю. До форм податкового контролю слід відносити податковий облік та податкову перевірку та горизонтальний моніторинг.

Податковий облік становить визначену податковим законодавством послідовність дій податкових органів щодо здійснення реєстрації, перереєстрації та зняття з реєстрації осіб, що підлягають податковому обліку, а також діяльність податкових органів з ведення Єдиного державного реєстру платників податків.

Під податковою перевіркою необхідно розуміти право податкових органів щодо перевірки дотримання податкового законодавства шляхом зіставлення звітних даних платника податків із фактичним станом його фінансової діяльності з метою встановлення правильності нарахування й своєчасності сплати податків і зборів, визначення податкового зобов'язання, виявлення фактів, що свідчать про скоєння правопорушень у сфері податкових правовідносин.

Контролюючі органи мають право проводити такі види податкових перевірок: камеральні; документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні); фактичні перевірки.

Горизонтальний моніторинг – здійснення процедури відстеження та аналізу державною фіскальною службою. Горизонтальний моніторинг дає можливість здійснювати контроль через надання інформації (переважно в електронній формі), яка даватиме змогу контролюючому органу моніторити господарську діяльність платників податків. Контролюючий орган, у свою чергу, надаватиме відповіді на запити суб'єкта господарювання та консультації щодо податкового обліку господарських операцій, повідомлятиме про ризикові операції, щоб підприємство мало можливість уникнути контактів із сумнівними бізнес-партнерами.

Висновки. Податковий контроль є самостійним напрямком державного контролю, який має чітко визначену мету і реалізується шляхом ведення обліку платників податків, інформаційно-аналітичного забезпечення та перевірок.

На сьогоднішній день основною формою податкового контролю в Україні залишаються перевірки. Саме ця форма контролю є найбільш ефективною з точки зору виявлення та стягнення недоїмок, забезпечення податкових надходжень до бюджетів і державних цільових фондів.

1. Бечко П.К. Податковий менеджмент : навч. посіб. / П.К. Бечко, Н.В. Лиса. – К. : Центр навч. літ-ри, 2009. – 288 с.
2. Іванов Ю.Б. Податковий менеджмент: підручник / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма, В.В. Карпова. – К. : Знання, 2008. – 525 с.
3. Чернявський О.П. Організація і методика податкових перевірок: навч. посібник / О.П. Чернявський, В.П. Хомутенко, В.В. Немченко. – К. : ЦУЛ, 2004. – 288 с.
4. Онищенко В.А. Податковий контроль / В.А. Онищенко. – К. : Ред. журн. “Вісник податкової служби України”, 2002. – 432 с.
5. Кучерявенко Н.П. Налоговое право / Н.П. Кучерявенко. – Харьков : Легас, 2001. – 583 с.
6. Чередниченко А.П. Податковий контроль в умовах трансформаційної економіки України / А.П. Чередниченко. – К. : ТОВ “Аспект-Поліграф”, 2005. – 204 с.

7. Податковий кодекс України від 23.12.2010 року № 2856-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/nk/>

References

1. Bechko, P.K., and N.V. Lusa. *Tax management*, Center navch lit-ry, 2009.
2. Ivanov, Y.B., Krysovaty, A.I., Kizyma, A.J., and V.V. Karpov. *Tax management*, Znannya, 2008.
3. Cherniavsky, O.P., Homutenko, V.P., and V.V. Nemchenko. *The organization and methods of tax audits*, TSUL, 2004.
4. Onishchenko, V.A. *Tax control*, Red. zhurn. “Journal of Tax Service of Ukraine”, 2002.
5. Kucheriavenko, N.P. *Tax law*, Legas, 2001.
6. Cherednychenko, A.P. *Tax control in transformation economy of Ukraine: monograph*, Aspect-Polygraph, 2005.
7. “Tax Code of Ukraine. Law on Dec. 23.,2010 № 2856-VI.” *Official website of State Fiscal Service of Ukraine*, sfs.gov.ua/nk/. Accessed 28 Feb. 2017.

Рецензенти:

Баланюк І.Ф. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”;

Якубів В.М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління та бізнес-адміністрування ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”.